

הכנה לצפייה בתיאטרון המדיטק

מטרת ההכנה לצפייה בתיאטרון היא לקרב את הצופים הצעירים להצגה בה הם עומדים לצפות. צפייה בהצגת תיאטרון היא חוויה מורכבת, ולעתים לא פשוטה לעיבוד ולהכלה שכלית ורגשית. לכן, הכנה מוקדמת תאפשר לצופים לממש את מלוא ההנאה מהחוויה התיאטרלית.

הכנה מוקדמת ודיון לאחר צפייה

לכל הצגה מותאמת הכנה על־פי תוכנה, גילאי היעד ומורכבותה האמנותית. כמו כן, מוצעת פעילות לאחר הצפייה. פעילויות אלו מעצימות את החוויה התיאטרלית, ומאפשרות שיתוף ודיון בה.

לרוב, כוללת ההכנה היכרות עם עולם ההצגה, הסיפור והדמויות, ובמקרים מסוימים חשיפה מוקדמת לתלבושות, לתפאורה או לכל מרכיב אחר שהצופה עתיד לחוות. הכנה מסוג זה תורמת רבות להגברת הסקרנות ולהפחתת החשש וההסתייגות. לאחר הצפייה מומלץ לקיים דיון, בו ייווצרו ההקשרים בין פעילות ההכנה לבין ההצגה עצמה.

חשיפה לאמנות ולתרבות

עצם הצפייה בהצגת תיאטרון היא התנסות בעלת ערך. אנו שואפים ליצור זיקה ממשית בין התלמיד לבין החומרים האמנותיים, התרבותיים והחינוכיים באמצעות היכרות מעמיקה עם רעיונות מרכזיים במחזה, ובאמצעות פעילות יצירתית מגוונת בהשראת רעיונות אלה. אנו מקווים כי תמצאו בפעילויות אלה שימוש מהנה ומרחיב דעת, ומזמינים אתכם לפנות אלינו בכל שאלה, בקשה או התייעצות לקראת הצפייה בהצגה.

אנו מאחלים לכם פעילות מעשירה וצפייה מהנה!
תיאטרון המדיטק | מתחם המדיטק חולון

אמיל והבלשים

הרשתקה בלשית על־י ספרו הקלאסי ש אריך קסטנר

על פי ספרו של אריך קסטנר
עיבוד למחזה: עידו ריקלין בימוי: רפי ניב

הסיסמא: אמיל... הסיסמא: אמיל... הסיסמא: אמיל...
הסיסמא: אמיל... הסיסמא: אמיל....

ההצגה "אמיל והבלשים" מבוססת על ספרו המצויין והאהוב של אריך קסטנר

אריך קסטנר (1899-1974) נולד בדרוזן שבגרמניה. בצעירותו היה מורה, אך כבר בגיל 20 החל לפרסם שירים שכתב.

הספר הראשון שכתב לילדים היה "אמיל והבלשים", זהו ספר הילדים הבלשי הראשון שנכתב. והוא האהוב והמוכר בין ספריו של קסטנר. בעקבות ההצלחה שנחל ספר זה הפך אריך קסטנר לסופר ילדים פופולארי וכתב 16 ספרים נוספים שנועדו לקהל צעיר. עם עליית היטלר לשלטון בגרמניה הוחרמו ספריו של קסטנר והועלו על המוקד, אולם קסטנר עצמו נשאר בגרמניה בשנות המלחמה ואחריה המשיך בפעילותו הספרותית והעיתונאית למבוגרים וילדים. ספרים נוספים שכתב: פצפונת ואנטון, עצרת החיות, האיש הקטן והעלמה הקטנה, אורה הכפולה, הכתה המעופפת, שלושים וחמישה במאי ועוד רבים וטובים.

... "יש המון ספרים בעולם, ועל הרבה מהם אפשר לוותר, אבל ספרי קסטנר שייכים לנכסים האמיתיים של התרבות האנושית, אותן אבני - דרך שאם אתה פוסח עליהן, נשארים לך חורים שחורים באישיות, ברקמה האנושית, בהבנת טבע האדם" (יהודה אטלס)

פעילות הכנה לצפייה

טרם הצפייה בהצגה מומלץ לערוך לילדים הכרות עם הספר. ניתן ללוות אותם בקריאה פרטנית, או לקרוא חלקים מתוך הספר בכתה ולהכיר את הסופר אריק קסטנר. אפשר ורצוי לדבר עם הילדים על פחד. מתי הוא מופיע? מה מרגישים כשמפחדים? אנחנו ממליצים לקרוא את דברי המחזאי, להלן, העוסקים בנושא הפחד:

אחד הרגעים החשובים ב"אמיל והבלשים", הוא המצור שעורכים על גרונדייס, הגנב, כל ילדי ברלין. קסטנר, בחמתו, כתב על בלשים-ילדים שכוחם הפיזי מוגבל, שאין להם רישיונות נשק, ושאינם זריזים ונועזים יותר מהשוטרים. מכיוון שכך, הם משתמשים בנשק היחיד העומד לרשותם - הם משחקים. עשרות ילדים משחקים סביב הגנב, חוסמים את דרכו, יוצרים התקהלות סביבו ומתריעים על קיומו. נכון, לא ברגע הזה נתפס הגנב. לשם כך צריך אמיל להיכנס לבנק ולהיזכר, ברגע של השראה, בהוכחה לכך שהכסף באמת נגנב. אבל הסצנה בה ילדי ברלין צרים על גרונדייס היא החשובה ביותר, מפני שקסטנר מכון שם אל מעבר לסיפור של הגניבה והבילוש, מעבר לסיפורו האישי של אמיל. את הרוע של גרונדייס, קסטנר לא מחפש להבין. מעבר לפשעים הנוכחים שלו, שוד בנק וגניבה, יש תחושה שזהו גנב מועד, הגונב סתם-כך, כמעט להנאתו, את חסכונויה הדלים של גברת טישיבין. דווקא הסתמיות והקטנוניות של הגניבה מעצימה את הרוע הגלום בה. גרונדייס מבטא את האלימות והשרירותיות בה נוהגים כמה מבוגרים בקטנים ובחלשים מהם. היום, כשאני קורא את הספר שוב כמבוגר, אני מזהה באיש הזה, המציע שוקולד ברכבת ונהנה להפחיד ילד זר בסיפורי בדיה, את הרע שממנו הזהירה כבר אמא את כיפה אדומה, וממנו חרדים ההורים עד היום, המחשבה הזאת הדריכה אותי כשכתבתי את הסצנה ברחוב, בה נקראים הילדים, הצופים בהצגה, להתייצב כנגד גרונדייס שירד אל האולם מן הבמה. כשהייתי ילד, קסטנר לימד אותי להתבונן בעולם מתוך תקווה ואומץ. הוא פירש לי את האלימות ואת שרירות-הלב כגילויים של חולשה וטיפשות, והזכיר לי שיש לי כוח להתמודד נגדם. זאת הסיבה שהסצנה, בה מלמדים אמיל וחבורתו את קהל הילדים איך להתנגד לגרונדייס ולכשמותו, חשובה לי במיוחד. לא לפחד לסרב. לא לפחד להתלונן. לתבוע צדק. להאמין שיש מי שיקשיב ושיש לנו הזכות לתבוע שיקשיבו. להישיר עיניים אל הרע ולהגיד לו - אנחנו מכירים אותך, אנחנו מצביעים עליך, אנחנו מחזיקים ידיים, ומעזים להביט לך בעיניים, מעזים לקרוא לך בשם, לחשוף אותך ולהביס אותך. לא מפחדים!

שאלות לדיון בעקבות הצפייה בהצגה

אנו ממליצים לעורר דיון בנושא המרכזי של ההצגה ולהציג את השאלות הבאות:

- אמיל הצעיר קיבל מאימו משימה ורצה לבצע אותה בהצלחה אך די מהר גילה שכספו נגנב. לו היית חברו הקרוב או אולי בת דודתו, מה היית מציע/ה לאמיל לעשות מאותו רגע?
- האם אמיל פעל נכון כשלקח אחריות לתפוס את הפושע בעצמו?
- מה היו יכולות להיות ההשלכות למעשה כזה, בזמן אחר, במקום אחר?
- איך היה נראה סיפור כזה אם היה מתקיים בימינו?
- אם הייתם בחבורתו של אמיל, איזו דמות אתם הייתם מתוך החבורה? האם הייתם רוצים להיות דמות אחרת?
- מה היה הרגע שאתם הכי זוכרים בהצגה? מדוע?
- בחרו דמות שאליה אמיל רוצה לכתוב מכתב וכיתבו לה.
- באיזו טכנולוגיה הייתם משתמשים אילו המקרה היה קורה בתקופה זו? האם הטכנולוגיה היתה לטובת הסיפור או לרעתו?

בלש מהספרים מאת עידו ריקלין

"אנחנו רוצים שתכתוב לנו מחזה, מה דעתך על 'אמיל והבלשים'?" כך נשמעה השאלה מהצד השני של הטלפון.

הלכתי לארון הספרים בחדר-השינה, ששם חיים הספרים האהובים ביותר שלי, והוצאתי את העותק של "אמיל והבלשים". הייתי בטוח שהנה אני צולל שוב לתוך הסיפור המותח על חבורת ילדים מגובשת, שיוצאת למרדף בלשי על-פני ברלין כולה, ומביאה פושע על עונשו. בתום שעה של קריאה הרמתי עיניים מהספר אל התקרה ואמרתי לרוחו של מר קסטנר, המרחפת אי-שם בין המנורה לבין המאוורר, "אריך היקר" (אנחנו ביחסים טובים כבר שלושים וחמש שנה). "איך רימית את כולנו. זה בילוש זה? הרי מראש ידוע מיהו הפושע. אקדחים? אין. סכנה של ממש? אין. מרדף? בקושי נסיעה במונית. כמה ילדים יושבים בלילה מחוץ למלון של איזה גנב. למחרת בבוקר, בגלל שכל ילדי ברלין הסקרנים מתאספים ונותנים יד, הגנב נתפס. איפה הבילוש? איפה המתח? אוי אריך, אין פה גרם אחד של דרמה!" למותר לציין שאריך לא ענה לי. חברים דמיוניים, יש להם נטייה להיעלם כשבאים אליהם בטענות. אחרי זה ישבתי עם רפי ניב, ידידי, ושטחתי את כל טענותיי בפניו. רפי לא נבהל. הוא גם גיבור, גם קר-רוח, וגם יודע מניסיון שבסוף הכול מסתדר. את הרעיון לכתוב דרמת מתח נועזת ומסחררת עם

המון מרדפי מכוניות – עזבנו. את האופציה לכתוב דרמה מרגשת על חבורת ילדים מתגבשת – דחינו. נשארנו עם ההחלטה לכתוב "מסע אל עולמו של קסטנר" – ורק אלוהים ורוחו של קסטנר ידעו מה זה אומר בדיוק. אי-לכך ישבתי מול המחשב בלי שמץ מושג, כתבתי איכשהו קצת דיאלוג בין אמא, אמיל, והגברת וירט היקרה. ופתאום, ממש פתאום וכלי הכנה מוקדמת, צצה בדמיוני דמות רביעית, שממש לא הייתה שם קודם. היא גם לא הייתה בספרו של קסטנר, או באף-אחד מהספרים האחרים שלו. הסתרתי את מסך המחשב מעיניו הבולשות של קסטנר, שלא ייעלב או יתערב לי חלילה, וכתבתי את המילים: "ובדמיונו של אמיל צץ פתאום הבלש שרלוק הולמס".

ככה נולד המחזה שלפניכם. אני מקווה שיש בו קצת מתח, אולי קצת דרמה, ואפילו מרגשת פה ושם. אני לא יודע אם אריך, מורי ורבי, יסמוך ידו על כל ההמצאות שלי. ניסיתי לטייל קצת בעולם שלו, וגם אם מפעם לפעם אחזתי בידו של שרלוק הולמס, להדרכה ולכוון, או קפצתי לספרים נוספים של קסטנר והבאתי משם ידידים ותיקים לביקור קצר, זה היה רק לתפארת המסע.

דרך אגב, קסטנר עצמו כבר שילב את עצמו בסיפורו של אמיל, זאת הייתה ההמצאה שלו. אבל במקרה הזה שמרתי לעצמי את זכות המילה האחרונה – כי קסטנר לא ידע, כשכתב את סיפורו של אמיל הקטן, שהוא המציא פה המצאה גדולה ופורצת דרך – הילד הבלש הראשון, אח ורע לשרלוק הולמס הגדול, ולכל בכירי ונבחריו "הבלשים מהספרים" מאז ועד היום.

דבר הבמאי - רפי ניב

במשך כל השנים בהן אני מביים לילדים, חלמתי לביים הצגה על פי אחד מספריו של אריך קסטנר. גיבוריו היו גיבורי ילדותי: לי ואורה גיבורות "אורה הכפולה", תלמידי "הכיתה המעופפת", האיש הקטן והעלמה הקטנה, פיזפונת ואנטון וכמוכן אמיל וחבורת הבלשים. אהבתי לקרוא את הספרים, הלכתי שבי אחרי סיפור העלילה, נהניתי מההומור הנפלא, אבל יותר מהכול אהבתי להתרגש ואפילו להזיל דמעה... כמבוגר חזרתי אל הספרים, וגם הפעם לא יכולתי שלא להתפעל מרגישותו הרבה של אריך קסטנר לילדים, מהכבוד האמיתי שהוא רוכש להם, מהקרדיט שהוא נותן להם, הקרדיט שאפשר לדבר איתם כמעט על כל דבר בגובה העיניים. קסטנר – פונה אל הילדים כאל אנשים צעירים ומקיים אתם דו שיח. מספריו של קסטנר נושבת רוח של אהבת אדם בכלל וילדים בפרט ובמיוחד. כל אלה ועוד היו הסיבות שגרמו לי לרצות כל כך לביים הצגה על פי אחד מספריו.

כשהגיעה ההצעה לביים את "אמיל והבלשים" לתיאטרון המדיטק, היה ברור לי שיותר מהכול הייתי רוצה שההצגה שאצור תהיה ברוחו של אריך קסטנר. שתהיה מותחת (כראוי לסיפור בלשים), מצחיקה ובעיקר מרגשת. הצגה שתפנה אל הילדים כקהל של אנשים צעירים שראויים שנפנה אליהם כמבוגרים עניין ודבר. כראויים לטוב ביותר... וכמו תמיד בספריו של קסטנר, להפוך אותם לשותפים לסיפור.

כל אלה הכתיבו יצירה של הצגה עשירה ומושקעת, הצגת תיאטרון אמיתית שפונה לילדים כמו למבוגרים ולמבוגרים כמו לילדים.

כדי ליצור את העולם ה"קסטנרי" הנהדר הזה, הזמנתי צוות נפלא של יוצרים ושחקנים שיהיו שותפים ביצירת ההצגה. כולם מוכשרים מאוד, רגישים מאוד ובעלי נפש של ילד.

ההצגה הזאת יקרה ללב כולנו וכולי תקווה שאת "אמיל והבלשים" שלנו יראו כמה שיותר ילדים ובעצם גם כמה שיותר הורים ואחים כי לכל אחד מגיע אריך קסטנר...